

ເປົ້າຕີຍນິກົມສົງ
ຮາມຄໍານຫວາງ

บทที่ 1

ความหมายและขอบเขตสังคมวิทยาการเมือง

1. ความทั่วไป

“สังคมวิทยาการเมือง” แปลมาจากภาษาอังกฤษ “Political Sociology” หรือบางครั้งจากศพท์ “Sociology of Politics” หากพิจารณาตามรูปคัพท์แล้วก็อาจกล่าวได้ว่าเป็นศาสตร์ที่ซึ่งให้เห็นความเกี่ยวข้องระหว่างสังคมกับการเมือง ดังนั้น จึงสมควรเข้าใจกว้าง ๆ เกี่ยวกับวิชาที่ว่าด้วยสังคมที่เรียกว่าสังคมวิทยา และวิชาที่ว่าด้วยการเมืองที่เรียกว่า รัฐศาสตร์

1.1 สังคมวิทยา

สังคมวิทยาเป็นศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป รวมทั้งศึกษาสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม เช่น ศาสนา การศึกษา การเศรษฐกิจ และอื่น ๆ¹

อ็อกกีสต์ คองต์ (Auguste Comte, 1798 – 1857) ประชัญฝรั่งเศสได้ให้ฉายา “สังคมวิทยา” ว่าเป็น “ราชินีแห่งศาสตร์”² (queen of the sciences) เพราะเป็นเรื่องราวของสังคมมนุษย์มีขอบเขตอันไพศาล และกิจกรรมหรือพฤติกรรมของมนุษย์ไม่ว่าจะโดยมโนธรรม วิจกรรม หรือการกระทำใด ๆ ล้วนเกี่ยวโยงถึงเรื่องทางสังคมทั้งสิ้น

1.2 วิชาการเมือง

สำหรับศาสตร์ทางการเมืองนั้นผู้ริเริ่มศาสตร์นี้คือ อริสโตเติล (Aristotle, 384 - 322 B.C.) ประชัญกรีกโบราณได้เรียกว่าเป็น “ศาสตร์แม่บท” (master science) การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับอำนาจ เกี่ยวกับสังคมส่วนใหญ่คือระดับ “สาธารณะ”

¹ รายละเอียดมีใน บรรพต วีระสัย, สังคมวิทยา茫然ุษย์ไทย, กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2520 และนักวิชาการอื่น ๆ รวมทั้ง Leonard Broom, et al. Sociology, 7th ed., New York, Harper and Row, 1981.

² เรื่องราวของรัฐศาสตร์อย่างกว้าง ๆ มีปรากฏในบรรพต วีระสัย และคณะ, รัฐศาสตร์ทั่วไป, กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2528

อริสโตเตลลีอ้ววศาสตร์ทางการเมืองเป็นเรื่องที่มีส่วนคล้ายคลึงกันเรื่องการปลูกบ้านหรือออกแบบอาคาร แต่เป็นการกระทำในระดับโครงสร้างระดับใหญ่ คือ โครงสร้างของบ้านเมือง วิชาการเมืองหรือรัฐศาสตร์ในทัศนะของปรัชญากรีกโบราณนั้นเกี่ยวข้องกับชีวิตทางสังคมทั้งหมด นอกจากเหนือจากเรื่องปัจจัย 4 หรือการ “อยู่ได้กินได้” ยังมุ่งให้เกิด “คุณภาพชีวิต” คืออยู่ได้กินดีและอยู่ได้กินดีอย่างเลิศ

ดังนั้น อริสโตเตลลีจึงขานนามวิชา ว่าด้วยการเมืองหรือรัฐศาสตร์ว่าเป็น “สถาปัตย-สมบูรณ์ลักษณ์” (architectonic science)³

2. คำนิยามสังคมวิทยาการเมือง

มีผู้ให้คำนิยามสังคมวิทยาการเมืองต่าง ๆ กัน ดังจะยกตัวอย่างดังนี้

2.1 คำนิยามของพจนานุกรม

พจนานุกรมสังคมวิทยาเล่มหนึ่งได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับวิชาสังคมวิทยาการเมือง⁴ ว่าได้แก่ การศึกษาสถาบันทางการเมืองเชิงสังคมวิทยาและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ 1) สถาบันทางสังคม 2) ขบวนการทางการเมือง 3) อุดมการณ์ทางการเมือง การศึกษาปรากฏการณ์ต่าง ๆ เหล่านั้นในแง่ที่ว่าเป็นส่วนต่าง ๆ ของโครงสร้างของสังคมและเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางสังคม

2.2 คำนิยามของโโคเซอร์

นักสังคมวิทยาร่วมสมัยหนึ่งคือ เลโ�วิส เอ. โโคเซอร์⁵ ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า สังคม-วิทยาการเมืองเป็น “สาขางอกสังคมวิทยาซึ่งให้ความสนใจใน 1) เรื่องการมีอำนาจมาก มีน้อย หรือไม่มีเลย มีสาเหตุทางสังคมและก่อให้เกิดผลทางสังคมอย่างไร และ 2) เรื่องการขัดแย้งทางสังคมและทางการเมือง ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทางอำนาจ⁶

³ ข้อเขียนของนักวิชาชีวิน ที่มีมากทั้งไทยและต่างประเทศ รวมทั้ง W.J.M. Mackensie. *The Study of Political Science Today*. London, Macmillan, 1971

⁴ คือที่มีความเห็นว่า บรรดาความรู้ผ่าน 3 ช่วง ได้แก่ ช่วงเทววิทยา (theology) ช่วงอภิปรัชญา (metaphysical) และช่วง “วิทยาศาสตร์” (positive or scientific) สังคมวิทยาอยู่ในยุควิทยาศาสตร์และสังคมวิทยาสูงเด่นในบรรดกวิทยาการทั้งหลาย. โปรดดู Michael Mann, ed. *Macmillan Student Encyclopaedia* (London, Maemillan Press, 1983) p. 59.

⁵ Lewis A. Coser, ed. *Political Sociology* (New York, Harper Torchbooks, 1966), p. 1

⁶ Broom, et al., op. cit., p. 451.

คำอธิบายของโคเซอร์ที่ใช้ศัพท์ “อำนาจ” เป็นจุดสำคัญ สืบเนื่องมาจากการยอมรับแนวคิดของนักสังคมศาสตร์ระดับปرمาร์ยผู้หนึ่งคือ แม็กซ์ เวเบอร์ (Max Weber, 1864-1920) ผู้ซึ่งกล่าวว่า เรื่องราวทางการเมืองหรือเรื่องของรัฐนั้นจะไม่พ้น “เรื่องการผูกขาดการใช้อำนาจภายใต้อำนาบริเวณหนึ่ง” คือมีอำนาจรัฐนั้นเอง

3. ความใหม่ของสังคมวิทยาการเมือง

สังคมวิทยาอย่างที่เป็นศาสตร์ที่เรารู้จักกันทุกวันนี้เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นระยะเวลาสั้นมากหากเทียบกับศาสตร์อื่น ๆ แต่โดยสังคมวิทยาขยายตัวได้เร็ว ดังนั้นจึงได้เกิดการแตกแขนงออกมาก

3.1 สังคมวิทยาการเมืองก็เกิดขึ้นในระยะเวลาไม่นานนักหลังจากข้อเขียนทางสังคมวิทยาของ ออคัสต์ คงท์ ผู้ซึ่งถือกันว่าเป็นบิดาแห่งวิชาสังคมวิทยา และเป็นผู้ที่บัญญัติศัพท์ Sociologie ในภาษาฝรั่งเศส ผู้มีบทบาทในการให้กำเนิดของสังคมวิทยา รวมทั้ง แซ็งซิม่อน (Saint-Simon, 1760 - 1825) ชาวฝรั่งเศสและเออร์เบอร์ต เสปนเซอร์ (Herbert Spencer, 1820 - 1903) ชาวอังกฤษ

3.2 ผลงานทางสังคมวิทยาการเมืองมีปรากฏอยู่ในข้อเขียนของนักวิชาการแห่งศตวรรษที่ 19 ที่เด่น ๆ ได้แก่ 1) อเล็กซิส เดอ 拓杜เกอวิลล์ (Alexis de Tocqueville, 1805 - 1859) ชาวฝรั่งเศส และ 2) คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx, 1818 - 1883) ชาวเยอรมัน 拓杜เกอวิลล์ เริ่มชีวิตทำงานในทางศาล เขาสืบเชื้อสายมาจากขุนนางฝรั่งเศส ซึ่งได้รับผลกระทบจากการปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศสในปลายศตวรรษที่ 18 คือในปี ค.ศ. 1789 เข้าร่วมใจสภาพสังคมที่เป็นผลจากการขัดแย้ง และต่อมาได้พัฒนาทฤษฎี “พหุนิยม”⁷

3.3 ในตอนต้นศตวรรษที่ 20 สังคมวิทยาการเมืองเจริญเติบโตจากผลงานของ 1) นักวิชาการระดับอาจารย์ใหญ่ชาวเยอรมัน ได้แก่ แม็กซ์ เวเบอร์ 2) ชาวอิตาเลียนได้แก่ โรเบอร์ต มิเชลล์ (Robert Michels, 1876 - 1936) และ 3) ชาวฝรั่งเศสเชื้อ เอมิลี เดอร์กีม (Emile Durkheim, 1858 - 1917)

⁷ ผลงานสำคัญคือ เรื่อง พระกรรมเมือง ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1911

ผลงานชิ้นสำคัญของมิเชลส์ คือหนังสือชื่อ “พาร์คการเมือง” (1911) ซึ่งศึกษาปัจเจกชีวิตรัฐบุรุษในพาร์คการเมืองแบบสังคมนิยมและพบว่าแทนที่จะเป็นประชาธิปไตย แต่กลับเป็นคณาธิปไตยในยุครวมสมัย (contemporary) ซึ่งหมายถึงประมาณช่วงเวลา 25 - 30 ปี รวมทั้งขณะนี้ด้วยนั้น นักสังคมวิทยาทางการเมืองที่มีชื่อมีดังต่อไปนี้ เช่น

- (1) เซมูร์ มาร์ติน ลิปเซท (Seymour Martin Lipset)⁸ ซึ่งมีผลงานที่โด่งดังมากหลายเล่ม รวมทั้งหนังสือชื่อ มนุษย์การเมือง และชาติใหม่ชาติแรก (หมายถึงสหรัฐอเมริกา)
- (2) เอส เอ็น ไอยเซนสตาดท์ (S.N. Eisenstadt)⁹
- (3) ออร์วิง หลุยส์ ไฮโรวิทซ์ (Irving Louis Horowitz)¹⁰
- (4) มอริส ดิวเวอร์เกอร์ (Morris Duverger)¹¹

4. สังคมวิทยาการเมืองเปรียบเทียบกับรัฐศาสตร์

รัฐศาสตร์ให้ความสนใจในเรื่องอำนาจการเมืองเป็นเรื่องระดับรัฐหรือที่เรียกว่าระดับสาธารณชน รัฐศาสตร์ศึกษาเรื่องแนวทางการเมืองซึ่งตามศัพท์ก็บ่งอยู่แล้วว่าเป็นเรื่องของ “เมือง” คือใหญ่กว่าระดับครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล และอำเภอ และหากศัพท์ภาษากรีก ของการเมือง คือ polis ซึ่งหมายถึง “นครรัฐ”, ปุรุษ หรือนคร

มุ่งพยายามอธิบาย “การเมือง” โดยมีคำนิยามต่างๆ กัน เช่น “การศึกษาเรื่องอิทธิพล และผู้มีอิทธิพล”¹² หรือการเมืองได้แก่ “การศึกษาว่าใครได้อะไร เมื่อใด และอย่างไร”

คำนิยามที่ถือได้ว่าทำให้เกิดความเข้าใจได้ง่าย คือของ เชลดอน โอลิน ซึ่งถือว่า การเมืองมี 3 ลักษณะด้วยกันคือ 1) เป็นเรื่องเกี่ยวกับการแข่งขันกัน 2) ในสภาพทรัพยากร ที่จำกัดหรือขาดแคลน และมีการเปลี่ยนแปลง 3) มีผลกระทบต่อส่วนรวมหรือต่อสาธารณะ

⁸ S.M. Lipset, *Political Man*; S.M. Lipset, *The First New Nation*, New York, Basic Books, 1963.

⁹ S.N. Eisenstadt, *Political Sociology*, New York, Basic Books, 1971.

¹⁰ I.L. Horowitz, *Foundations of Political Sociology*, New York, Harper and Row, 1972.

¹¹ R. Michels, *Political Parties*, (1910).

¹² Harold Lasswell, *Politics: Who gets what, when and how*.

¹³ Sheldon Wolin, *Politics and Vision* (Boston, Little, Brown, 1960), pp.10-11.

รัฐศาสตร์มักให้ความสนใจกับเรื่องที่เป็นสภาวะทาง “การเมือง” ส่วน ๆ คือพิจารณาเรื่องราวเชิงอำนาจหรืออิทธิพลที่เกี่ยวกับโครงสร้างทางการเมืองการปกครอง สำหรับสังคมวิทยาการเมืองนั้นให้ความสนใจประเด็นที่นองเดียวกับรัฐศาสตร์ แต่มีแนวคิดเด่นอยู่ 2 ประการคือ 1) สภาวะทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะทางสังคม และ 2) ความเป็นไปทางการเมืองได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมวิทยา

4.1 แนวคิดที่ 1: การเมืองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

ทัศนะที่สำคัญทางสังคมวิทยาการเมืองคือ การเมือง “สังคม” มีขอบเขต ซึ่งกว้างขวางครอบคลุมหลายเรื่อง มีสภาพเป็นระบบใหญ่ จากสภาพที่เป็นระบบใหญ่นี้มีอิทธิพลต่อสังคม เช่น ระบบการเมือง ระบบเศรษฐกิจ ระบบการศึกษา ระบบสาธารณูปโภค ฯลฯ ทัศนะของสังคมวิทยาการเมืองถือว่าเรื่องทางการเมืองเป็นเสมือน “อนุรูป” ของระบบใหญ่หรือเป็นส่วนหนึ่งแห่งความเป็นมหภาค (macro-order) ของทั้งสังคม

4.2 แนวคิดที่ 2: การเมืองเป็นเอกเทศ

ทัศนะที่สองนี้พยายามที่จะเน้นความเป็นเอกเทศของสังคมวิทยาการเมือง ทั้งนี้โดยถือว่าปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับระบบการเมืองเป็นสภาวะทาง “การเมือง” โดยตรง คือ 1) สถาดคลลังกับการพิจารณาโดยใช้ “วิจารณญาณไตรตรอง” เชิงการเมืองอย่างมีเหตุผล และ 2) มีผลกระทบต่อส่วนรวม เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง (voting)

5. การตีความหมาย “การตัดสินใจออกเสียงเลือกตั้ง”

ในทฤษฎีประชาธิปไตยนั้นการเลือกตั้ง 1) ที่เป็นไป “โดยเสรี” และ 2) ในระดับ “มหภาค” คือระดับรัฐจัดได้ว่าสำคัญมาก การออกเสียงลงคะแนน (ตามเงื่อนไขที่เหมาะสม เช่น ด้วยการมีอายุขันต้มีความเป็นพลเมือง citizenship) โดยสมบูรณ์หรือไม่มีข้อห้ามใดๆ ในเขตเลือกตั้งนานตามกำหนดหรือไม่ ฯลฯ ถือว่าสำคัญยิ่ง

ความสำคัญของการตัดสินใจเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย มีการตีความหมาย 2 แนวค้ายกัน

5.1 แนวที่ 1 แนวนี้เป็นทัศนะเชิงรัฐศาสตร์แบบเดิม ซึ่งถือว่าราชภูมีที่ไปออกเสียงเลือกตั้งได้ใช้เหตุผลประกอบทราบข้อมูลที่สมบูรณ์หรือค่อนข้างสมบูรณ์ว่า ผู้สมัครเป็นใครอยู่พิจารณาอะไร และทั้งพิจารณากับคนอื่นโดยอย่างไรและจะทำตามนโยบายนั้นอย่างไร

นอกจากนี้แนวเชิงรัฐศาสตร์แบบเดิม (ก่อนจะเป็นสังคมวิทยาการเมือง) ถือว่าบุคคลที่ออกเสียงเลือกตั้งนั้น คือ ราชภูมีที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง “ย้อมมี” ลักษณะทางจิตใจที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อย่างที่เรียกว่า “สาธารณะประณีต” (public spirit) หรือที่ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช แปลว่า “วิญญาณสาธารณะ” คือจะต้องมุ่งมั่นลงคะแนนเสียงให้กับผู้สมัครที่ตนเห็นว่ามีนโยบายที่ดีและมีอุปนิสัยที่จะปฏิบัติตามนโยบายนั้นอย่างแท้จริง (มิใช่ว่ามีนโยบายที่มีความเลือกแต่ปฏิบัติไม่ได้ หรือไม่มีความจริงใจที่จะปฏิบัติตามเมื่อตนได้รับเลือกตั้งแล้ว)

ตัวอย่าง ทัศนะเชิงรัฐศาสตร์แบบเดิมได้แก่ ความเชื่อหรือข้อสมมติฐานที่ว่า “ราชภูมีทุกคนมี หรือความมีความเห็นซึ่งได้กำหนดขึ้นในใจแล้ว กล่าวคือ มีทั้งน้ำที่แห่นอนอันอาจจะได้เสียงโหวต ฯ ที่ได้ว่าความมีนโยบายอย่างไรสำหรับประเทศ และควรใช้หลักการอย่างไรในการบริหารบ้านเมืองรวมทั้งควรเป็นผู้ได้รับความไว้วางใจให้บริหารประเทศ”¹⁴

5.2 แนวที่สอง: การกันพนทางสังคมวิทยาการเมือง

ข้อสมมติฐานดังกล่าวได้มีการวิเคราะห์เชิงพหุคิริกรรมศาสตร์ คือมีการศึกษาจากสภาพที่เป็นจริงโดยนักสังคมวิทยาและนักพหุคิริกรรมศาสตร์อื่น ๆ “ได้พบว่าผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง (voter) นั้นๆ ได้มีลักษณะเช่นนั้นไม่ ทั้งนี้ด้วยเหตุผลหลาย ๆ ประการ (ดังสรุปอยู่ในหนังสือของนักวิชาการหลายท่าน รวมทั้ง รอเบอร์ต เสน)¹⁵ เช่น 1) ราชภูมีเรื่องอื่น ๆ ที่ต้องกังวลอยู่มากกว่าเป็นประจำอยู่แล้ว เช่น เรื่องการศึกษาของบุตรธิดา ฯลฯ และ 2) บุคคลแต่ละคนมิใช่เป็นผู้อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง ทัศนะคือความเห็นที่แสดงออกให้ปรากฏ ย่อมถูกอธิบายของสภาพแวดล้อมทางสังคมให้มีแนวโน้มไปทางหนึ่ง เช่น ได้รับ

¹⁴Lord Bryce, *The American Commonwealth*, vol.II. (New York, Macmillan, 1900), p.250; cited in Lewis A. Coser, ed., *op. cit.*, p.3.

¹⁵Robert Lane, *Political Life*, Free Press, 1959.

อิทธิพลจากครอบครัว โรงเรียน สภาพชุมชน ผู้ที่อายุรุ่นราวกว่าเดียวกันหรือผู้อยู่ในอาชีพเดียวกัน ศาสนา และสื่อมวลชน เป็นต้น

ในกรณีแรก จะเห็นว่าเมื่อมีภารกิจอื่น ๆ มาอยู่แล้ว ความสนใจที่จะให้กับเรื่องทางการเมืองย่อมมีได้น้อย ทั้งนี้ไม่รวมถึงประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น เรื่องรากทั่ว การบ้านการเมืองเป็นช่วงสลับซับซ้อน การจะตัดสินใจจากการพัง การอ่านเท่านั้นย่อมไม่เพียงพอ และโดยเฉพาะการ “ดูคน” ว่าเหมาะสมกับตำแหน่งการเมืองใด ๆ เป็นเรื่องยากมาก เพราะแม้ในชีวิตส่วนตัวก็มีอยู่ปอย ๆ ที่มีการ “มองคนผิด”

ในกรณีที่สอง การที่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ยอมทำให้ “การคิดอย่างเสรี” โดยเป็นอิสระจากการคำนึงถึงผลกระทบกับบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยเป็นเรื่องยากแทนจะทำไม่ได้เลย

6. การเปรียบเทียบกับภูเขาน้ำแข็ง

จากตัวอย่างข้างต้นในการตีความเรื่องการอภิการเสียงเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย พอกจะเห็นได้ว่าสังคมวิทยาการเมืองพยายามเข้าใจเรื่องรากทั่ว การเมืองในขอบข่ายที่กว้างขวาง กวาริชาร์รูศาสตร์ โดยเฉพาะรูรูศาสตร์แบบเดิมซึ่งมักเน้นสภาวะทางการเมืองแท้ ๆ เท่านั้น คือพยายามเข้าใจระดับรูรู¹⁶ ด้วยการพิจารณาความเป็นมาเชิงประวัติศาสตร์บ้าง อย่างที่เรียกว่าแนวประวัติศาสตร์ (historical approach) หรือแนวแห่งการพิจารณาเชิงกฎหมายและสถาบัน (legal-institutional approach) บ้าง

6.1 มีการเปรียบเทียบเพื่อสะđกต่อการเข้าใจแม้จะไม่ตรงกับที่เดียวแก้ก็ต้องเปรียบเทียบกับภูเขาน้ำแข็งลอยน้ำ (iceberg) ซึ่งเปรียบได้ว่า รูรูศาสตร์ (โดยเฉพาะแนวเดิม) มักจะมุ่งเน้นศึกษาส่วนที่ลอยอยู่บนพื้นผิวน้ำ คือมองเห็นได้ง่าย แต่สังคมวิทยาการเมืองให้ความสนใจที่จมลงไปใต้น้ำด้วย¹⁷

¹⁶Seymour M. Lipset, "Political Sociology" in Robert K. Merton, et al., eds. *Sociology Today* (New York, Basic Books, 1959), p.83.

¹⁷Lewis A. Coser, ed. *Political Sociology* (New York, Harper and Row, 1967). p 5.

6.2 การขยายตัวของแนวคิดเชิงสังคมวิทยาการเมือง ประกอบกับการเมืองของการศึกษา เชิงพุทธศาสนาสตร์ ทำให้รัฐศาสตร์วิเคราะห์ประเด็นต่าง ๆ เชิงสังคมวิทยาการเมืองมากขึ้น แสงสังคมวิทยาการเมืองก็เริ่มยอมรับว่าส่วนที่เป็น “การเมือง” (เช่นสภาพของ “รัฐ” และ “ความเป็นผู้นำทางการเมือง”) เป็นปัจจัยสำคัญทางการเมืองไม่ใช่น้อย นอกเหนือจากอิทธิพล

7. ส่องแนวคิดเรื่อง ขอบเขตของสังคมวิทยาการเมือง

สังคมวิทยาการเมืองร่วมสมัย “ได้พัฒนาสืบต่อมาจากนักสังคมศาสตร์รุ่นก่อน เช่น 1) แม็กซ์ เวเบอร์ 2) คาร์ล มาร์กซ์ 3) เอมิลี เดอโร่ไอ้ม 4) อเล็กซิส เดอ ทอคเกอวิลล์ ผู้ที่ทำการศึกษาวิจัยทางสังคมวิทยาที่มีชื่อเสียงมากในปัจจุบัน ”ได้แก่ เยียนูร์ มาร์ติน ลิปสกี แต่มิใช่หมายความว่าข้อคิดเห็นหรือแนวคิดของลิปสกีจะเป็นข้อยุติ มีนักวิชาการที่เห็นแตกต่างออกไปก็มี

แนวคิด 2 ประการที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็น “แนวแบบจำกัด” กับ “แบบกว้าง” เรียกว่า แนวลิปสกี และแนวไฮเซนสตาดท์ (S.N. Eisenstadt)

7.1 แนวคิดลิปสกี : แนวจำกัดอยู่ในขอบข่ายของสังคมวิทยา

ลิปสกีและนักสังคมวิทยาอีกเป็นจำนวนมากเห็นว่า สังคมวิทยาการเมืองควรสนใจ การวิเคราะห์เงื่อนไขทางสังคม ซึ่งทำให้มีหรือไม่มีประชาธิปไตย เงื่อนไขทางสังคมตั้งกล่าว มีการพิจารณาในรูปของสภาพภายนอกสังคมหรือสภาพเชิงสังคมวิทยาว่าเป็น 1) แบบ “การมี สมานฉันท์” “สหทัย” หรือ “สหจิต” (consensus) หรือเป็นแบบ “ขัดแย้งกัน” (conflict) แนวคิดลิปสกีมีนักสังคมวิทยาอื่นเห็นพ้องด้วย เช่น

7.1.1 สม์อต กรีร์ และปีเตอร์ ออร์ลีนส์¹⁸

7.1.2 مورיס แจโนวิทซ์¹⁹

¹⁸ Scott Greer and Peter Orleans, “Political Sociology” in E.L. Faris, ed *Handbook of Modern Sociology* (Chicago, Rand Mc Nally, 1964), pp.808-851

¹⁹ Morris Janowitz, “Political Sociology,” in David L.Sills, ed. *International Encyclopedia of the Social Sciences* (New York. Macmillan and Free Press. 1968). pp.298-307.

แนวคิดนี้ถือว่า สังคมวิทยาการเมืองเป็นสาขา (subfield) ของสังคมวิทยา โดยกำหนดให้ “การเมือง” เป็นสาระที่ถูกศึกษาโดยใช้วิธีการทางสังคมวิทยา ประดิษฐ์ให้ความสนใจยิ่ง หรือเกื้อหนึ่งกัน ได้แก่การเข้าสู่สภาพการปกครองแบบประชาธิปไตย

7.2 แนวคิดใหม่ในศาสตร์: การเป็นศาสตร์เอกเทศ

สังคมวิทยาการเมืองตามทัศนะของไอเซนสตาดท์นั้น มีลักษณะเฉพาะตัวมากกว่า การเป็นสาขาหรือส่วนย่อยของสังคมวิทยา มีผู้เห็นด้วยกับแนวคิดที่ว่าเป็นศาสตร์เอกเทศ เช่น ไฟโล ซี วอชเบอร์น ซึ่งถือว่าสังคมวิทยาการเมืองเป็น “การผสมกันของศาสตร์หลายแขนง” (interdisciplinary hybrid)²⁰ กล่าวคือถือว่าสาขาวิชาอื่น ๆ เช่น มนุษยวิทยา เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และอื่น ๆ มีประโยชน์หรือคุณบุกร (contribution) ต่อสังคมวิทยาการเมือง

ไอเซนสตาดท์มองสังคมวิทยาการเมืองในเชิงไพศาล คือ ครอบคลุมเนื้อหาอย่าง กว้างขวางโดยไม่จำกัดอยู่เฉพาะในขอบเขตของการเมืองแบบประชาธิปไตย ดังนั้น หนังสือ ของเขาก็ขอสังคมวิทยาการเมือง²¹ จึงมีขอบข่ายศึกษาเรื่องต่าง ๆ เช่น 1) ระบบการเมือง ของสังคมยุคก่อนมีภาษาเขียน 2) ระบบสหพันธรัฐของเผ่าชนต่าง ๆ 3) นครรัฐ 4) ระบบศักดินา 5) การเข้าสู่ความทันสมัยทางการเมือง 6) ประเพทต่าง ๆ ของระบบการเมืองยุคใหม่

การเขียนสังคมวิทยาการเมืองเล่มนี้มีลักษณะเอียงไปในแนวที่สองคือ มองสังคมวิทยาการเมือง ว่าไม่จำกัดเฉพาะเรื่องการเมืองประชาธิปไตย แต่เป็นการมองในลักษณะ กว้าง คือ ระดับข้อมูลวิธีการของศาสตร์แขนงอื่นด้วย และมองในส่วนยานานแห่งเวลา ย้อนกลับไปสู่สภาพทางการเมืองที่ยังไม่พัฒนาเป็นระบบสมัยใหม่ด้วย

8. สาระของวิชาสังคมวิทยาการเมือง

เนื้อหาสาระของสังคมวิทยาการเมืองมีมาก ทั้งนี้ด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการที่หนึ่ง เป็นศาสตร์ที่รวม 2 วิชาเข้าด้วยกันและมีการปูทางเดินเพิ่มเติม ประการที่สอง สังคมวิทยามีเนื้อหารอบคลุมกว้างใหญ่ไพศาลมาก ในการตีความหมายอย่างกว้างที่สุด สิ่งที่เรียกว่า

²⁰Philo C Washburn *Political Sociology* (New Jersey Englewood Cliffs, 1982). p 125

²¹S N Eisenstadt *Political Sociology* New York. Basic Books. 1971

สังคม นั้นเกี่ยวกับทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดังนั้น จึงอาจเกี่ยวกับการศึกษา การเศรษฐกิจ การขนส่ง การอาชีพ ชีวิตครอบครัว ฯลฯ ความหมายของสังคมในสังคมวิทยานี้จะประจักษ์ชัดยิ่งขึ้นเมื่อได้บรรยายถึงตัวอย่างของประเด็นต่าง ๆ ในสังคมวิทยาการเมืองในโอกาสต่อไป

โดยสรุป สังคมวิทยาการเมืองศึกษาความสัมพันธ์หรือสถานภาพของบุคคลในสังคม ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเมือง

8.1 จากหัวข้อข้างต้นสามารถแยกเป็นองค์ประกอบได้ 3 ประการ คือ

ก. ความสัมพันธ์หรือสถานภาพของบุคคลในสังคม มีตัวอย่างเช่น อายุ เพศ ศาสนา เชื้อชาติ สถานภาพสมรส ลักษณะทางจิตวิทยา การอาชีพ ระดับการศึกษา ชนชั้น

ข. ที่เกี่ยวข้อง หมายถึงผลกระทบภายนอกภายนอก ซึ่งอาจเป็นในทางบวก ลบ หรือ ไม่มีผล (กลาง ๆ)

ค. เรื่องของการเมือง มีตัวอย่างเช่น การออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้ง การเป็น สมาชิกพรรคการเมือง การมีความเลื่อมใสในลัทธิการเมืองต่าง ๆ ทัศนคติ ต่อผู้นำ ฯลฯ

8.2 สังคมวิทยาการเมืองมีสาขาแยกออกเป็น 1) ระดับบุคคล ก็อ ก. เกี่ยวกับตัวบุคคล และ 2) ระดับสถาบัน ดังจะได้กล่าวต่อไป

8.2.1 ระดับบุคคลหรือความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อความเข้าใจเบื้องต้น จะได้ ยกความสัมพันธ์หรือสถานภาพของบุคคลมาก่อนเป็นข้อ ๆ และอธิบายว่าในกรณีที่เป็น สังคมวิทยาการเมืองจะพิจารณาในแบบใด (ยกเป็นเพียงอุทาหรณ์ อาจมีแห่งหรือมิติอื่น ๆ อีก ได้)

ก. อายุ อาจศึกษาว่าผู้มีอายุระหว่าง 18 - 23 ปี มีทัศนคติทางการเมือง อย่างหนึ่ง แต่ผู้มีอายุระหว่าง 24 - 30 อาจมีทัศนคติทางการเมืองอีก อย่างหนึ่ง

ข. เพศ อาจศึกษาพบว่าชายมักให้ความสนใจกับเรื่องทางการเมืองมากกว่า เพศหญิง

ก. สถานภาพสมรส อาจศึกษาว่าผู้ที่เป็นโสดสนใจนโยบายของรัฐบาล

ในແນໄດແລະຜູ້ສມາສແລ້ວສນໃຈໃຫ້ຮູບາລດຳເນີນໂຍ້ນຢູ່ປິດ ເປັນຕົ້ນ
ຫຼືອັນດີປັບປຸງຫາຄອບຄັວມັກສນໃຈແນວຄົດທາງການເມືອງປະເທດໄດ

ກ. ຄາສານາ ອາຈົກໍາພາບວ່າໃນປະເທດຕະວັນຕົກ ຜູ້ທີ່ນັບຄືອຄາສານາຄົມສຕື່ຍົນ
ນິກາຍໂປຣເຕେສແຕນຕົ້ນ ມີທັນຄົດ ແລະຄວາມສນໃຈໃນເຮືອການເມືອງແຕກຕ່າງ
ຈາກຜູ້ນັບຄືອນິກາຍແຄທອລິກອຍ່າງໄວ ເປັນຕົ້ນ

ຕ້ວອຍ່າງໄດ້ແກ່ການດັ່ນພບວ່າຜູ້ນັບຄືອຄາສານາຍົວໃນສຫະລູອເມົລົກ ມີແນວໂນັ້ມ
ທີ່ຈະລົງຄະແນນເສີຍໄທ້ກັບຜູ້ສົມຄຣໃນນາມພຣຣຄເຕໂມແຄຣມາກກວ່າ
ພຣຣຄອື່ນ

ຂ. ກາຣອາຊື່ພ ອາຈົກໍາພາບວ່າຜູ້ມີອາຊື່ພຄ້າຂໍາຍມີຄວາມສນໃຈຫຼືອໃກ້ການ
ສັນບສນຸນແນວຄົດທາງການເມືອງປະເທດໄດ ແລະແຕກຕ່າງຈາກຜູ້ມີອາຊື່ພ
ອື່ນ ຈຸ່ນ ນັກປະເທດ ທີ່ອໜາວໄວ່ຫາວານອ່າຍ່າງໄວ ເປັນຕົ້ນ

8.2.2 ຮະດັບສາບັນ

ໃນຕ້ວອຍ່າງປະເທດນີ້ຈະຍົກສາບັນໃນສັງຄົມມາເປັນຫຼັກ ຄໍາວ່າ “ສາບັນ” ແຕກຕ່າງຈາກ
“ຄວາມສັນພັນນີ້” ຂອງສັງຄົມ ຄວາມສັນພັນນີ້ ມໍາຍື່ງການເກີ່ຽວຂ້ອງຮະຫວ່າງບຸຄຄລໃນຮູ່ປອງ
ກາຮອບ (ບວກ) ໄນຂອບ (ລບ) ຫຼືເຈຍໆ (ກລາງ) ເປັນເຮືອງຂອງສກາພປັຈຸບັນເປັນສ່ວນໃຫຍ່
ສ່ວນ “ສາບັນ” (institutions) ນັ້ນໝາຍື່ງຄວາມສັນພັນນີ້ທີ່ເປັນຮະບບຫຼືອມືກງົງເກີນທີ່ແນວ
ປົງປົນຕົມາຫັນານ ແຫ່ນ ສາບັນຄອບຄັວຍ່ອມປະກອບໄປດ້ວຍຄວາມສັນພັນນີ້ຮະຫວ່າງປົດາມາດາ
ກັບບຸຕະຣີດາ ວົງຄາຄົາຄູາຕີເກີ່ຽວດອງ ພລາ

“ສາບັນ” ປະກອບດ້ວຍຄວາມສັນພັນນີ້ນານາປະເທດ ແຕ່ເກີ່ຽວຂ້ອງໃນເຮືອງເດືອກກັນ
ແລະມີ ວິສີປະເທດ (folkways) ແນວປົງປົນຕົມທີ່ອມຮັບກັນໂດຍທ້ວ່າໄປ ແລະ ຈາວີຕ (mores) ອື່ອຂ້ອບປັບຕັບ
ຄ່ອນຫ້າງມາກ

ສາບັນທາງສັງຄົມມີຕ້ວອຍ່າງເຊັ່ນ 1) ສາບັນກາຮືກໍາ (ໂຮງເຮືອນ ວິທຍາລັບ ມາຫາວິທຍາລັບ)
2) ສາບັນທາງເຄຣະງູກີຈ (ຮນາຄາຮ ສານຫະນານຸບາລ ກາຮຄ້າຂໍາຍ ກາຮໝາສົ່ງ ພລາ) 3) ສາບັນ
ຄາສານາ (ວັດ ອົງຄໍກາຮທາງຄາສານາ) 4) ສາບັນອາຊື່ພ (ສມາຄມພ່ອຄ້າ ສຫພັນທກຣມກຮ່ວມເຮົ່າ
ສຫພັນນີ້ເກະຕຽກ ພລາ)

ຜົນທີ່ນີ້ຈະຍົກຕ້ວອຍ່າງສັງຄົມວິທຍາການເມືອງທີ່ກົດໍາໃນຮະດັບສາບັນ

ກ. ສາບັນຄອບຄັວ ອາຈົກໍາວ່າໃນປະເທດໃໝ່ຮະບບຄອບຄັວເປັນແບບທີ່ປົດາ

มีลักษณะ “อำนาจนิยม” คือชอบใช้อำนาจโดยไม่พึงเหตุผล มักถือว่ามีอำนาจที่ตนเองเป็นใหญ่ ประเทศนั้นมักมีพลเมืองที่สนับสนุนระบบการปกครองเผด็จการ หรือมีความนิยมในประชาธิรัฐป้าไถ่น้อย (การศึกษาอาจให้ข้อมูลหรือผลลัพธ์ที่แตกต่างกันออกไปก็ได้)

ตัวอย่างได้แก่ 1) กรณีคนเยอรมันยุค希特เลอร์มีแนวโน้มเป็นแบบเผด็จการหรือมีบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยม มีการค้นพบว่าการอบรมเลี้ยงดูเด็กเยอรมันสมัยนั้นบิดาใช้อำนาจเด็มที่ 2) กรณีสังคมอเมริกันยุคหลัง ค.ศ. 1960 มีลักษณะเป็นเสรีนิยมยิ่งขึ้นกว่าเดิม โดยอ้างกันว่าสาเหตุอาจเป็น เพราะในช่วงเยาว์วัยได้รับการเลี้ยงดูแบบปล่อยค่อนข้างเสรี ตามแบบฉบับการแนะนำของ น.พ.เบ็นjamin สป็อก ในหนังสือ Benjamin Spock. Baby and Child Care.

บ. สถาบันเศรษฐกิจ อาจศึกษาพบว่าระบบเศรษฐกิจแบบอุดสาหกรรมมักเข้ากับระบบของการปกครองประเภทใดประเภทหนึ่ง หรืออาจศึกษาพบว่าเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมมักเข้ากับระบบของการปกครองอีกประเภทหนึ่งก็ได้เช่นกัน

9. รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับสังคมวิทยาการเมือง

สาระของสังคมวิทยาการเมืองอาจจากล้ำเพิ่มเติมเพื่อให้เข้าใจกว้างขวางยิ่งขึ้นได้ดังนี้ คือ ศึกษา 1) พื้นฐานทางสังคมแห่งรูปแบบ หรือประภาก្រรูปทางการเมือง 2) พื้นฐานทางสังคมของพุทธิกรรมการเมือง และ 3) พื้นฐานหรือปัจจัยทางสังคมที่มีผลกระทบกระเทือนต่อกระบวนการทางการเมือง

9.1 ประการที่ 1 : สังคมวิทยาการเมืองศึกษาพื้นฐานทางสังคมของสภาวะทางการเมือง สภาวะทางการเมือง มีตัวอย่างคือ

9.1.1 รูปแบบแห่งการปกครอง คือ เป็นระบบประชาธิรัฐป้าไถ่น้อย ระบบเผด็จการ หรือรูปแบบสมมาร์ทวิรัช ฯลฯ

9.1.2 รูปแบบของพรรคการเมือง คือ เป็นแบบพรรคเดียว ส่องพรรคหรือหลายพรรค

9.1.3 องค์กรทางการเมืองอื่น ๆ เช่น กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลักดันว่ามีมากน้อยเพียงใด (กลุ่มผลประโยชน์มีตัวอย่าง เช่น สมาคมผู้ผลิตสินค้า สมาคมสหประชาชาติ องค์กรกรรมกร)

9.1.4 ความสนใจในเรื่องการเมือง ของประชาชนว่ามีมากน้อยเพียงใด ซึ่งอาจศึกษาได้จากความสนใจพึงหรืออ่านข่าวสาร การไปลงคะแนนเลือกตั้ง ฯลฯ

ตัวอย่างได้แก่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับทัศนคติและความสนใจของเยาวชนในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งการสนใจเรื่องการร่างรัฐธรรมนูญ

พื้นฐานทางสังคมที่เกี่ยวกับสังคมวิทยาการเมือง คือมององค์การหรือสถาบันดังกล่าว ในแง่ของชนชั้น เพศ วัย สถานภาพสมรส เชื้อชาติ ศาสนา ฯลฯ ของผู้เกี่ยวข้อง ตัวอย่าง การพิจารณาทางสังคมวิทยาการเมือง คือ 1) วิจัยสาเหตุที่รัฐบาลบางแห่งไม่เป็นประชาธิปไตย โดยถูกที่อุปนิสัยใจคอของคนในชาติ หรือ 2) พิจารณาว่าพรรคการเมืองใดพรรครักการเมืองหนึ่ง มีผู้สนับสนุนเป็นอย่างไรได้ เพศอะไร มาจากภาคใดของประเทศไทย เป็นต้น

9.2 ประการที่สอง : สังคมวิทยาการเมืองคือพื้นฐานทางสังคมของพฤติกรรมการเมือง

“พฤติกรรมการเมือง” ได้แก่ การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเชิงการเมือง “ไม่ว่าโดย ความคิดเห็น ศรัทธา หรือด้วยการกระทำ ควรเข้าใจความหมายที่กว้างขวางของศัพท์พฤติกรรม การเมืองให้ดี ในการศึกษาสังคมวิทยาการเมืองจะศึกษาร่วมถึงเรื่องดังต่อไปนี้ เช่น

9.2.1 สาเหตุแห่งการออกเสียงเลือกตั้งและพฤติกรรมในการออกเสียง เช่น สนับสนุน พรรครัก เพราะเหตุอะไร หรือสนับสนุนผู้สมัครคนใดด้วยสาเหตุอะไร ทำไมจึงไม่ไป ออกเสียงลงคะแนน (non-voter)

9.2.2 การมีความคิดเห็นทางการเมือง (เช่น มีแนวคิดแบบอนุรักษ์หรือเจริญเนียม) และสาเหตุแห่งการมีความเห็นหรืออุดมการณ์นั้น ๆ ความคิดเห็นหรือทัศนคติทางการเมือง มักออกมากในรูปที่เรียกว่าหัวแก่ หัวใหม่ หัวปฏิรูป หัวหลากหลาย เป็นต้น

ในเรื่องความคิดเห็นหรือทัศนะของการเมืองนี้บางครั้งเรียกว่าเป็นแบบซ้าย กลาง หรือขวา

9.2.3 การเป็นสมาชิกของคัดและการและสมาคมต่าง ๆ เช่น สาเหตุที่เข้าเป็นหรือไม่ได้ เข้าเป็นสมาชิกของสมาคมหรือองค์การต่าง ๆ ที่อาจเข้าเป็นสมาชิกได้โดยสมัครใจ อนึ่ง สังคมวิทยาการเมืองจะศึกษาต่อไปด้วยว่าเมื่อเป็นสมาชิกแล้วบุคคลนั้น ๆ มีบทบาทหรือมี ส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด (เช่น มีบทบาทในฐานะเป็นเพียงสมาชิกธรรมดา หรือเป็นกรรมการบริหาร)

9.2.4 การสนับสนุนขบวนการทางการเมือง เช่น สนใจในขบวนการที่เรียกร้อง ศิทธิสตรี หรือขบวนการชาตินิยมมากน้อยเพียงใด

ตัวอย่างได้แก่ในหนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงการที่นิสิตนักศึกษาเข้าร่วมในขบวนการ เรียกร้องสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นและการกระทำต่าง ๆ

9.3 ประการที่สอง : ปัจจัยทางสังคมที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการทางการเมือง เข้าใจข้อแตกต่างระหว่าง “ขบวนการ” (movement) กับ “กระบวนการ” (process)

กระบวนการ เน้นสภาวะที่มีบุคคลจำนวนหนึ่งซึ่งมุ่งมั่นในจุดมุ่งหมายใดจุดหมายหนึ่ง และมีการกระทำร่วมกัน

กระบวนการ หมายถึงขั้นตอนหรือวิธีการในการดำเนินการ กระบวนการเป็นเรื่องของการกระทำแบบก่อให้หลังและระบุว่ามีอะไรบ้าง

การศึกษาสังคมวิทยาการเมืองซึ่งเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองมีสาระดังนี้เช่น

9.3.1 ศึกษาถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดมีการแบ่งประเทกกลุ่มทางการเมืองหรือกลุ่มที่เกี่ยวกับการเมืองออกเป็น 1) กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มผลลัพธ์ (interest groups, pressure groups)

และ 2) พรรคการเมือง ฯลฯ ดังนี้อ้างอิงของ 1) Maurice Duverger. *Political Parties*, Wiley, 1963 และ 2) V.O. Key, Jr. *Politics, Parties and Pressure Group*. 4th.ed., Crowell, 1958.

9.3.2 ศึกษาว่ากิจกรรมของกลุ่ม พรรคราษฎร์เมืองและขบวนการทางการเมือง (เช่น ขบวนการเรียกร้องดินแดน) มีบทบาทต่อการเปลี่ยนแปลงในวงการรัฐบาลมากน้อยเพียงใด

ในเรื่องนี้อาจศึกษาว่าพรรคราษฎร์เมือง ก. มีบทบาทต่อการที่รัฐบาลขาดเสียรุ่งรัตน์อย่างไร โดยพิจารณาจากพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องในพรรคราษฎร์เมืองนั้น ตัวอย่างได้แก่ Harry Eckstein and David E. Apter, eds. *Comparative Politics*. Free Press of Glencoe, 1963.

10. การกำหนดของสังคมวิทยาการเมือง

ความสนใจที่อยู่ในขอบข่ายวิชาสังคมวิทยาการเมืองมีมาแต่โบราณกาล²² แต่สังคมวิทยาการเมืองในฐานะเป็นศาสตร์แท้ ๆ อุบัติขึ้นเพราบานักวิชาการได้มองเห็นความแตกต่างระหว่าง “สังคม” (society) กับการเมือง (politics) หรือสังคม (society) และรัฐ (state) อย่างชัดแจ้งยิ่งขึ้น

²² ตัวอย่างได้แก่ ข้อเรียนของอธิสโโดเด็ล ซึ่งเคราะห์ไว้ว่า ประชาธิปไตยแบบที่น่าจะอุดมคงทน (เรียกว่า polity หรือ นักมินิสต์อธิปไตย) นั้น ขึ้นอยู่กับการที่ภายใต้สังคมจะต้องมีชนชั้นกลางเป็นจำนวนมาก.

สังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ของบุคคลและการรวมกลุ่มของคนในรูปของครอบครัว กลุ่มเชื้อชาติ ศาสนา กลุ่มอาชีพ

รัฐ หมายถึง สังคมการเมือง คือ เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจอำนาจมีผลกระทบกระเทือน กับคนหมู่มาก

10.1 เดิมที่เดียวในยุคก่อนหน้าที่วิชาสังคมวิทยาการเมืองจะเกิดขึ้น คือในสมัยกลาง ของยุโรป นักวิชาการและคนทั่วไปมีความเชื่อว่าศาสนา รัฐ และสังคมมีสภาพเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกัน คือไม่สามารถแยกจากกันได้ ในสมัยนั้นถือว่าศาสนา (ฝ่ายสงฆ์) ไม่แตกต่าง จากอาณาจักร (ฝ่ายบ้านเมือง) และอาณาจักรก็ไม่แตกต่างจากรูปแบบของสังคม ความเชื่อ ที่เป็นเช่นนั้น เพราะในสมัยกลางหรือมารยมสมัยของยุโรป พระในศาสนาคริสต์มีบทบาททั้ง ในทางศาสนา ทางสังคมและทางการเมือง พระในศาสนาคริสต์ (โดยเฉพาะยุคก่อนมาร์ติน ลูเซอร์ ประการแยกรัฐออกจากนิกายคาಥอลิก) มีอิทธิพลต่อชีวิตทางวิญญาณหรือพิธีกรรม (ศาสนา) ของคนฝรั่ง เพราะหากไม่ให้ผู้ใดเข้ารีต คือเป็นศาสนิกชนก็เท่ากับตัดบุคคลนั้น ออกจากโอกาสที่ไปสวรรค์ นอกจากนี้พระฝรั่งในยุคนั้นยังมีบทบาทสำคัญทางการศึกษา และสังคม อีกทั้งมีอิทธิพลในวงการเมืองอย่างมาก ในยุคสมัยกลางของยุโรปยังไม่มีสังคม-วิทยาการเมืองเกิดขึ้น เพราะถือว่าการเมือง ศาสนา สังคมแยกออกจากกันไม่ได้

เหตุการณ์ทั้งสองประการนี้ได้มีบทบาทอย่างยิ่งในการผลักดันให้เกิดมี สังคมสมัยใหม่ และสังคมวิทยาการเมือง “สังคมสมัยใหม่” หมายถึงสังคมหลังจากสมัยยุคกลางของยุโรป “สังคมร่วมสมัย” หรือ “สังคมปัจจุบัน” หมายถึงสภาพในขณะนี้และจัดว่าเป็นสังคมสมัยใหม่ เช่นกัน

10.2 หลังจากสมัยกลางหรือมารยมสมัยในยุโรปคนเริ่มมองเห็นความแตกต่างระหว่าง คนกับพลเมือง คน เป็นศัพท์ทางสังคมวิทยา-มนุษยวิทยา พลเมือง (citizen) เป็นศัพท์ ทางรัฐศาสตร์ พลเมือง หมายถึง หน่วยของรัฐหรือสังคมการเมือง (polity) คนหมายถึง สภาพทางชีววิทยาและการมีชีวิตสังคมและสติปัญญาความสามารถที่แตกต่างจากสัตว์ชนิด อื่น พลเมือง หมายถึง การเป็นคนของรัฐหรือคนภายในตัวตน แต่รัฐบาล คืออยู่ภายใต้ กฎหมาย

11. การเปลี่ยนแปลงของสังคมในสมัยกลางของยุโรป

11.1 การเปลี่ยนแปลงอย่างขนาดใหญ่ซึ่งอุบัติขึ้นในปลายสมัยกลางของยุโรปก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอื่น ๆ มาก รวมทั้งเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดมีวิชาสังคมวิทยาการเมืองขึ้นมาได้

11.1.1 ในสมัยกลางของยุโรป (Middle Ages) เชือกันว่าศาสนาสำคัญที่สุดคือศาสนาหรือองค์สันตะปาปาซึ่งเป็นประมุขแห่งศาสนาคริสต์ในระยะนั้นเป็นผู้ควบคุมทั้งคนในสังคมและมีส่วนแบ่งเป็นรัฐบาลด้วย ในสมัยนั้นสังคมยุโรปส่วนใหญ่อยู่ภายใต้อิทธิพลของระบบจักรวรรดิ คือ จักรวรรดิโรมัน

11.1.2 เดิมที่เดียวในสมัยกลางของยุโรปถือกันว่ามีเพียงสหัน്മัตร (estates) ในสังคมเท่านั้น ได้แก่ ฐานันดรนักบัว หรือ Lords Spiritual คือผู้มีอำนาจคุณทางจิตวิญญาณซึ่ง (ได้แก่ Clergy คือพระ) และ ฐานันดรทางโลก หรือ Lords Temporal (ได้แก่ Nobles คือขุนนาง)

11.1.3 ภายหลังสมัยกลางมีพากเพียรค้าหรือชนชั้นกลางเกิดขึ้น เมื่อมีพากเพียรค้าเกิดขึ้น จัดว่าเป็นฐานันดรที่สามหรือบุคคลกลุ่มที่สามในสังคม ซึ่งเป็นคนธรรมดากลุ่มไม่มีเกียรติในสังคมมากนัก พวกรากฐานันดรที่สามนี้ภายหลังได้มีบทบาทสำคัญที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสังคมยุโรปจากเกษตรกรรมมาสู่อุตสาหกรรม

11.2 หลังสมัยกลางของยุโรปเป็นการเปลี่ยนแปลงประการที่สอง ได้แก่ การกำเนิดของรัฐประชาติหรือชาติ-รัฐ

11.2.1 เดิมองค์กรทางการเมืองในยุคกลางของยุโรปเป็นในรูปของจักรวรรดิใหญ่เช่น จักรวรรดิโรมัน ต่อมานหาอาณาจักรเข่นกันได้แยกออกมาเป็นองค์กรทางการเมืองในระดับชาติขึ้นมา เช่น ได้เกิดมีชาติ-รัฐอังกฤษ (หรือรัฐประชาติอังกฤษ) ชาติ-รัฐฝรั่งเศส (หรือรัฐประชาติฝรั่งเศส) ชาติ-รัฐเยอรมนี (หรือรัฐประชาติเยอรมนี) ชาติ-รัฐอิตาลี (หรือรัฐประชาติอิตาลี)

11.2.2 ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในทางการเมือง ดังกล่าวก็คือ คนฝรั่งซึ่งเดิมอยู่ภายใต้อำนาจจักรวรรดิโรมัน ได้แยกตัวออกมารั้งเป็นประเทศเอกราช คือมีอิธิปไตยของตนเอง ต่อมาก็ได้เกิดปรากฎการณ์ชาตินิยมขึ้น ความจงรักภักดีต่อจักรวรรดิได้กลายมาเป็นความผูกพันต่อชาติซึ่งเป็นหน่วยทางการเมืองที่เล็กกว่าจักรวรรดิมาก

12. หลังสมัยกลางได้มีการเปลี่ยนแปลงในทางศาสนาคริสต์ ก่อให้เกิด

12.1 ศาสนาคริสต์นิกายคาಥอลิก ไม่อาจอ้างได้ว่าเป็นศาสนาคริสต์เดียว singular ลูเซอร์ ทำให้มีอิทธิพลกลุ่มไปทั่วทุกแห่ง การปฏิรูปทางศาสนากระทำโดยมาร์ติน ลูเซอร์ ทำให้มีนิกายโปรเตสแตนต์แยกออกจาก อำนาจของสันตะปาปาได้ลดน้อยลงมาก

12.2 หลังสมัยกลางได้เริ่มมีศาสนาที่มีลักษณะเด่นเฉพาะชาติ เช่น ศาสนาคริสต์อังกฤษ (Church of England) คือ มีศาสนาคริสต์เดียวเฉพาะชาติได้ชาติหนึ่ง

13. การแตกสลายของความเชื่อในศาสนาคริสต์แบบคาಥอลิกและการเปลี่ยนรูปของสังคมสมัยกลางนำไปสู่วิกฤติการณ์

13.1 สมัยก่อนเข้าใจกันง่ายๆ ว่าศาสนาทรงอิทธิพลที่สุด เพราะถือว่าศาสนาเป็นเรื่องของวิญญาณ เรื่องของโลกหน้า หรือเป็นเรื่องของสิ่งที่เป็นความเลอเลิศพิเศษ (โลกุตระ) แต่หลังการปฏิรูปทางศาสนาซึ่งมีมาร์ติน ลูเซอร์ เป็นหัวเรือใหญ่ คนเริ่มไม่เห็นความสำคัญกับศาสนามากเท่าเดิม คนหันมาสนใจความอยู่ดีกินดีมากขึ้น คนเริ่มเห็นคุณค่าของความเจริญทางวัฒนธรรม เช่น การมีสินค้านานาชนิดสำหรับบริโภคและใช้สอย

13.2 ประเด็นไหงๆ ที่ตามมา คือ การแยกแยะ หรือการซึ่งความสำคัญว่าสังคมหรือรัฐ มีอิทธิพลมากกว่ากัน

13.2.1 แนวคิดที่แตกต่างกันมีดังนี้ คือ นักวิชาการบางคนเห็นว่ารัฐมีอำนาจ หรืออิทธิพลมากเมื่อเปรียบเทียบกับสังคม

13.2.2 นักทฤษฎีอื่นๆ อีกหลายคนเห็นว่าประชาชนหรือสังคมมีความสำคัญ เหนือรัฐ ตามแนวคิดนี้รัฐจะต้องเป็นหน่วยบริการให้กับประชาชน และรัฐจะต้องไม่มีอำนาจมากเกินไป การขัดแย้งทางความคิดทั้งสองประเด็นนี้จึงได้มาเป็น “วิกฤตการณ์” คือทำให้ต้องมีการพิจารณาว่าอะไรคือการเมือง อะไรคือสังคม ประเด็นที่ถูก棄ทิ้งกันเนื่องจากมีความสำคัญทางวัฒนธรรม สถาบันทางศาสนา ฯลฯ จนทำให้เกิด “สังคมวิทยาการเมือง” ขึ้นมาได้

13.3 ก่อนสังคրามโลกครั้งที่หนึ่ง นักสังคมวิทยาและนักรัฐศาสตร์ในสหราชอาณาจักรได้อภิปรายกันในประเด็นของความสำคัญระหว่างรัฐกับสังคม ข้อถกเถียงมีดังนี้

13.3.1 นักวิชากลุ่มบุคคลทุกคนและสถาบันทุกแห่งในสังคม นักสังคมวิทยา มองเห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างรวมทั้งระบบและสถาบันการเมืองอยู่ในขอบเขตของสังคมทั้งสิ้น การขัดแย้งเรื่องความสำคัญของรัฐและสังคมว่าหน่วยไหนสำคัญกว่ากันมีผลนำไปสู่การสมานฉันท์ในรูปของการมีวิชาหรือศาสตร์ใหม่ขึ้น คือสังคมวิทยาการเมือง วิชาสังคมวิทยาการเมือง ถือว่าต้องเกี่ยวข้องหัวรัฐศาสตร์และสังคมวิทยา

13.3.2 รัฐศาสตร์เน้นในเรื่อง ดังต่อไปนี้คือ อำนาจ, อำนาจอย่างชอบธรรม โครงสร้างของรัฐบาล, นโยบาย, กฎหมาย, หรือรัฐเป็นปัจจัย

13.3.3 นักสังคมวิทยา เน้นในเรื่องดังต่อไปนี้ คือ การควบคุมโดยทางสังคมโดยสายใยทางสังคม ตัวอย่างคือ ความสนใจที่มีต่อแบบปรูมสัมพันธ์ หรือแบบวิสาหะ ปรมาญาติ (แบบคุณคาย) มีส่วนป้องกันไม่ให้คนทำผิด

14. ความสั่งท้าย

การเข้าใจเรื่องราวของสังคมวิทยาการเมืองจะกระจุงชัดยิ่งขึ้นเมื่อได้ศึกษาว่ารัฐศาสตร์และสังคมวิทยามีประเด็นหลัก ๆ อย่างไร ประเด็นหลักดังกล่าวพอจะหาดันได้จากตัวราษฎรสังคมวิทยาหรือรัฐศาสตร์เบื้องต้นทั่ว ๆ ไป

อนึ่ง พึงพิจารณาด้วยว่าแนวใหม่ในการเรียนตำรารัฐศาสตร์เบื้องต้น²³ มักมีแนวโน้มไปในทางสังคมวิทยาการเมือง คือมักจะกล่าวถึงปัจจัยสังคมที่มีอิทธิพลต่อเหตุการณ์ทางการเมือง

²³ โปรดดูข้อเขียนของนักวิชาการทั่วไทยและต่างประเทศ.

ເອກສານອ້າງອີງ

- Broom, Leonard and Philip Selznick. Sociology. Illinois, Row, Peterson, 1958.
- Dowse. Robert A. and John A. Hughes *Political Sociology*. London, Wiley and Sons, 1973.
- Embree, John F "Thailand, A Loosely Structured Social System". American *Anthropologist*. 52, 2, 1950.
- Gould, Julius and William L. Kolb (eds). A Dictionary of the *Social Sciences*. Free Press, 1965.
- Lipset, S.M. "Political Sociology" in N.J. Smelser, ed. Sociology. (New York, John Wiley, 1967). pp. 438-499
- _____. *Political Man*. New York, Basic Books, 1963.
- Lipset, Seymour Martin. "Students and Politics in Comparative Pershpective". *Daedalus*, Winter, 1968, pp. 1-20.
- Lipset, Seymour M. and Everett C. Ladd, Jr. "Student Politics and After". *Daedalus*, Vol. 6. 1973, No. 3, pp. 27-28.
- Murdock, George P. *Our Primitive Contemporaries*. (New York, Macmillan, 1936), pp.16-18.
- Nisbet, Robert. The *Sociological Tradition*. New York, Basic Books, 1966.
- Nordlinger, Eric A ed , *Politics and Society*, New Jersey, Prentice-Hall, 1970
- Park, Tae Sun. "Student Movement and the University in Korea." unpublished paper, presented at the ASAHL Seminar, Hong Kong, December 9-11, 1969.
- Pinner, Frank A. "Tradition and Transgression : Western European Students in The 1" war Period" in *Daedalus*, op cit., pp. 137-155.
- Sheatsley, Paul B. and Jacob J. Feldman. "The Assassination of President Kennedy : A Preliminary Report on Public Reactions and Behavior. " *Public Opinion Quarterly*. 28, 1964, pp. 189.215.
- Sherif and Carolyn Sherif. *Groups in Harmony and Tension*. New York, Harper and Row, 1953.
- Sthiozuki, Kontaro. "University Crisis and Student Unrest", a paper presented at the ASAHL Seminar on Recent Trends in University Administration. The Association of Southeast Asian Institutions of Higher Learning, held at The Chinese University of Hong Kong, 9-11 December, 1969.

Weber, Max. *The Theory of Social and Economic Organization*. Trans. by A.M Henderson' and Talcott Parsons. Free Press, 1947.

Webster's New World Dictionary of the American Language. second college edition, 1972, p. 85.

Winiata, M. "Racial and Cultural Relations in New Zealand" *Phyton*. 19. pp 286-296

คำถานท้ายบทที่ 1

- 1) ระบุชื่อนักสังคมวิทยาการเมืองในศตวรรษที่ 19 และในศตวรรษที่ 20 มาอย่างลະ 2 ท่าน
- 2) แนวคิดที่ขัดแย้งกันในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง “สังคม” กับ “การเมือง” เป็นอย่างไร
- 3) “ภูเขาน้ำแข็งลายน้ำ” เกี่ยวกับรัฐศาสตร์และสังคมวิทยาการเมืองอย่างไร
- 4) แนว “แบบจำกัด” และ “แบบกว้าง” ในเรื่องขอบเขตของสังคมการเมืองคืออะไร จอธิบาย
- 5) อธิบายเกี่ยวกับการกำหนดข้องสังคมวิทยาการเมือง